

Dnes, keď sa prechádzame ulicami nášho mesta, len ťažko si vieme predstaviť, ako mohli vyzerať kedysi, ako mohli vyzerať jeho domy, či ulice. Pôdorys mesta môžeme čiastočne zrekonštruovať až na základe prameňov z prvej polovice 15. storočia. Významným dokladom je najmä správa o delbe Pezinka a ďalších majetkov medzi Juraja a Mikuláša, synov Mikuláša, dvoch členov rodu grófov zo Svätého Jura a Pezinka z roku 1425. Z tejto delby poznáme nielen podrobný opis hradu ale aj niektoré zaujímavé topografické údaje. Spomínajú sa niektoré budovy, konkrétne farský kostol Panny Márie, špitál sv. Ducha, fara, dom správcu špitála, dom zvonára a škola. Delba, podľa dokumentov, sa začínala od vonkajšieho mosta hradu a pokračovala stredom ulice, zvanéj Hradná alebo Trhová južným smerom, až k trhovišku. Tam sa pokračovalo na západ k potoku, pretekajúcemu mestečkom a po

jeho prúde až na koniec mesta. Konkrétne sa tiež spomínajú ďalšie dva domy a to malý dom na konci mestečka, vedľa potoka z jeho západnej strany a veľký dom,

(od Krušičovej kúrie k železničnej stanici a späť k námestiu) sa v stredoveku nazývala aj Garbiarska (1425, 1437), L.Kossutha (1904), Komenského (1919) či A. Hitlera

1/8 usadlosti (stará výmera), teda v rámci mesta na väčších parcelách.

Dnes prebieha na Holubyho ulici archeologický výskum, ktorý má za cieľ objasniť stredoveké osídlenie. Ošarpaná fasáda domu na Holubyho ulici č. 22 ani trochu ne naznačuje, aký historický klenot sa skrýva pod jeho fasádami, múrmi a úrovňou dvora. Predbežné výsledky kombinovaného pamiatkového, reštaurátorského a archeologického výskumu umožňujú vysloviť predpoklad, že už v 15. storočí stál na tomto mieste minimálne jeden kamenný dom. Doteraz zistené dôkazy o stredovekej kamennej architektúre v meste azda vyvrátia dnes zžitý názor o neskorostredovekej či ranonovovekej (renesančnej) výstavbe Pezinka.

**Petra Pospechová,
Peter Wittgrüber,
Mestské múzeum v Pezinku**

Z histórie Holubyho ulice

zvaný Pergauz na rohu Garbiarskej ulice (dnešného Radničného námestia). Zaujímavým dokladom o rozsahu mestečka v tom čase je údaj o 317 usadlostiach, čo bolo vtedy pomerne veľa.

Garbiarska ulica z roku 1425 je stotožňovaná z dolnou časťou dnešnej ulice Holubyho. Táto predstavovala v celej svojej dĺžke jednu z dvoch hlavných ulíc stredovekého mestečka, novovekého mesta i dnešného Pezinka. V minulosti ju zväčša námestie rozdeľovalo na dve časti – dolná časť

(1939). Horná časť sa volala Uhorská (1437), grófa Szechényiho (1904) či Kláštorská (1919). Vo viacerých starších súpisoch sa však ulica objavuje aj ako jednoliata, najčastejšie označovaná ako Prešporská (1601) alebo Uhorská (1785). Tvorila vstup do opevneného mesta a na jej začiatku stála jedna z troch mestských brán.

Podľa urbára z roku 1601 stálo na Prešporskej ulici (Pressburgergasse) až 70 domov. Domy boli postavené zväčša na 1/4 resp.

Pozostatky biskupa grófa Pálfiho nie sú v Pezinku

V krypte pod Farským kostolom Nanebovzatia Panny Márie v Pezinku bolo a je okrem iných pochovaných aj niekoľko príslušníkov šľachtických rodov. Ak neberieme do úvahy prvého protestantského uhorského palatína Štefana Iľešháziho, najvýznamnejším pochovaným bol nitriansky biskup gróf Tomáš Pálfi. Dnes sa už však jeho telesné pozostatky v krypte nenachádzajú. Prečo?

Gróf Tomáš Pálfi bol slovenskej národnosti a narodil v roku 1623 v Bratislave alebo v Skalici. Študoval v jezuitskom kolégiu v Trnave, kde na univerzite neskôr absolvoval štúdium filozofie. Svoje vzdelanie zavŕšil štúdiom teológie v Ríme na Nemecko-uhorskom kolégiu v roku 1645. V tomto roku zároveň prijal kňazskú vysviacku. Šľachtický pôvod ho predurčil na rýchlu cirkevnú kariéru. Hneď po vysviacke ho prijal za svojho blízkeho spolupracovníka sám ostrihomský arcibiskup Juraj Lipaj, ktorý ho v tom istom roku vymenoval za ostrihomskeho kanonika, čo nebolo zvykom u novokňazov. Úlohou kanonika je po smrti biskupa zvoliť dočasného správcu biskupstva – kapitulného vikára, ktorý ho spravuje až do vymenovania nového riadneho biskupa. V hodnostiach postupoval aj ďalej. Už o dva roky sa stáva hontianskym archidiakonom, neskôr zvolenským archidiakonom. Povýšený bol aj v hodnosti kanonika na kanonika – kustosa.

O nedlho vstúpil do ešte vyšších funkcií, ako bátovský opát, čanádskeho sídelného biskupa a svätotomášskeho prepošta. Za čanádskeho biskupa ho síce vymenovali už v roku 1652, ale samotnú biskupskú vysviacku prijal

až v roku 1655 v jezuitskom kostole v Trenčíne. V tých časoch nebolo výnimkou, že sídelný biskup nemal biskupskú vysviacku. Veľkú úlohu tu hrali finančné dôchodky spojené s funkciou biskupa. Čoskoro sa stal hlavou ostrihomskej kapituly (zboru kanonikov) – veľprepoštom. Po biskupskej vysviacke bol v roku 1658 menovaný za vacovského biskupa. Nakoľko vacovskú diecézu mali v rukách Turci, musel sídlieť v Trnave. O dva roky prijíma hodnosť jágerského biskupa. Jágerská diecéza bola taktiež pod tureckou nadvládou, preto bolo jej sídlo premiestnené do premonštrátskeho kláštora v Jasove pri Košiciach. Ako jágerský biskup vykonal významný počín tým, že 4. 6. 1664 vydal zakladajúcu listinu Kňazského seminára sv. Ladislava v Košiciach. Za 30 000 zlatých odkúpil od Alžbety Rákociovej majetok Heyce a daroval ho tomu semináru. V tejto úlohe posvätil aj Františkánsky kostol Neposkvrneného Počatia Panny Márie v Malackách súčasne so Svätými schodmi. Tieto sväté schody sú kópiou schodov, ktorými kráčal Kristus k Pilátovi. V každom schode sú zamurované pozostatky niektorého svätého. Preto po nich veriaci kráčajú kľáčačky. Sväté schody môžeme nájsť len na troch miestach na svete (Jeruzalem, Rím, Malacky). Tento kostol totiž františkánom daroval jeho príbuzný Pavol Pálfi. Na jeho výstavbu použili Pálfiho zámoček. V roku 1669 sa Tomáš Pálfi presťahoval do Bratislavy, kde okrem titulu prepošta bratislavskej kapituly získava i svetskú funkciu uhorského kancelára.

O rok na to ho vymenovali za nitrianskeho sídelného biskupa a túto

hodnosť spojili s hodnosťou župana, čiže opäť svetskou. V tomto postavení vytrval až do smrti. Niektoré materiály o Bojníckom zámku síce uvádzajú, že bol aj ostrihomským arcibiskupom, čo je však vylúčené. Nemohol ním byť preto, lebo ju v rokoch 1666 – 1685 spravoval arcibiskup Juraj Selepeční – Pohronec a T. Pálfi zomrel v roku 1679. S panovníkmi neprestal spolupracovať a ako poradca Leopolda I, ostro vystúpil proti rakúskemu kancelárovi Pavlovi Hochoerovi na obranu stavovských privilégií uhorskej šľachty na stavovskom sneme v Bratislave v roku 1678.

Dobové pramene o ňom hovoria: „Bol vždy horlivý v obrane práv Cirkvi. Väčšinu svojich príjmov dával horlivo na obranu práv proti heretikom. Všetko robil zo zbožnosti, lásky a rozvážnosti, a taktó slúžil príkladom aj heretikom.“ Z tohto vidíme, že jeho hlavnou prácou bola rekatolizácia nitrianskej diecézy. S týmto cieľom ju dal vizitovať trenčianskemu arcidiakonovi Jurajovi Novosedlíkovi. Uvedomoval si, že pre rekatolizáciu sú dôležité nové rehole, preto 25. 11. 1676 dal kapucínym do opatery Kaplnku sv. Kataríny v Bratislave na Michalskej ulici spolu s príslušným domom. Pôsobili tu 33 rokov do postavenia vlastného kostola.

Dal dobudovať opevnenie nitrianskeho hradu, najmä vonkajšie hradby a bašty so vstupnou bránou. Do nitrianskej katedrály venoval kríž, kadielnicu, obraz Panny Márie a bohato zdobené ornáty. Pre ostatky nitrianskych svätcov sv. Andreja Stvorada a Benedikta dal vyhotoviť strieborný relikviár s nápisom: „Divis tutelarius eccles. Nitri-

en. Andreae & Benedicto martyribus Thom. Pálfi ab Erdöd, Ep. Nitrien. cancel. Ung. f. f. an Dni. MDCLXXIV.“ V preklade: „Božím ochrancom nitrianskeho chrámu Andrejovi a Benediktovi, mučeníkom dal zhotoviť Tomáš Pálfi z Erdödu, nitriansky biskup a kancelár Uhorska roku 1674.“ O rok neskôr dal zhotoviť biskupský náprsný kríž (pektorál) s relikviami týchto svätých, ozdobený 31 rubínmi s rovnakým nápisom ako na relikviári.

Ako som už uviedol, zomrel 6. 5. 1679 vo Viedni. Podľa súčasného nitrianskeho biskupa a historika ThDr. Viliama Judáka ho pochovali vo Viedni a jeho veľký ctiteľ gróf Ján František Pálfi ho dal v roku 1883 exhumovať a previezť do Pezinka. Zároveň je faktom, že tento jeho potomok preniesol jeho telo z Pezinka do Bojnického zámku, kde môžeme i dnes nájsť jeho sarkofág v predsieni krypty. V samotnej krypte je pochovaný J. Pálfi s rodičmi. Je teda možné, že telesné ostatky do Pezinka dovezli hneď po jeho smrti a odtiaľto ho v roku 1883 J. Pálfi previezol do Bojníc. To, že si ho Ján Pálfi veľmi vážil dosvedčuje aj Tomášov biskupský erb, ktorý J. Pálfi umiestnil na bojnickej zámočkej kaplnke počas prestavby zámku na prelome 19. a 20. storočia. Dodnes môžeme vidieť Tomášov portrét v obrazárni zámku.

V pezinskej krypte sa teda telo Tomáša Pálfiho nenachádza, čo sa potvrdilo aj pri jej nedávnom otvorení. Epitaf Tomáša Pálfiho z roku 1670 však podnes zdobí steny Iľešháziho pohrebnej kaplnky kostola.

Peter Sandtner